

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 18.

V Ljubljani, 15. septembra 1889. l.

XXIX. leto.

Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem.

III.

Dragi tovariši!

K učiteljskemu zborovanju 2. t. m. sešlo se je okoli 50 udov učiteljev. Ako to primerjamo s številom vseh učiteljev na Kranjskem, to pač ni ogromno število. Ko minejo poročila na dnevnem redu občnega zbora navadna, pride na vrsto: Prememba društvenih pravil, kakor je užé znano našim čitateljem. Tajnik jame govoriti o zgodovini tega društva, primerjaje ga s sadunosnim drevesom, katero je vsadil prejšnji škofijski šolski nadzornik g. korar Jurij Savašnik. Iz malega raste veliko. Prvotna pravila so bila užé dvakrat po potrebi časa prenarajena. Da bi bilo društvo lože pristopno vsemu učiteljstvu po Kranjskem, je odbor sklenil, pravila času primerno prenaraditi. Tajnik nadaljuje nekako tako-le: Užé v odborovi seji 13. avgusta so nasvetovani osnovi odborniki ugovarjali: 1. Ker skozi dolgo dobo 40 let bode malokdo vplačeval; 2. Ker se načrt premalo ozira na poglobitni smoter vdovskega društva; 3. Ker bodo učitelji videli, da bodo dolgo vrsto let vplačevali, da dosežejo to, kar so dosegli sedaj v dobi 3 letnega vplačevanja, še manje pristopali, kakor poprej. Ko so bila vabila razposlana, oglašali so se učitelji; med drugim je nekdo rekel: Koliko let pa mislite, da bodem čakal, ako sem užé sedaj blizo 70 let star? Drugi pak je rekel: „Čemu taka dolga doba vplačevanja, vi gledate le na to, da bi se denar množil za prihodnjost, na sedanje vplačnike pa pozabljate; ako mlajši učitelji nočejo pristopati „za lase jih ne bode nihče vlek““. Tretji pa mi je rekel: Ako ustanovnikom vsem kaj daste, zarad tega društvo ne bode škode trpelo... Nekaj resnice je nad temi ugovori. Oziraje se na te okoliščine, umaknem svoj predlog, osnovan na podlago 40 letnega vplačevanja in gledé vsote 200 gld., ki se imajo izplačevati vdovam, a tudi drugim udom, učiteljem, in predlagam sledeče: Doba za vplačevanje naj traja le 30 let. Vdove obdržé vse to, kar so dosihmal imele, a vse tiste, katerih možjé bodo nad 25 let vplačevali, imajo pravico do 120 gld. Ta pravica pa se začénja z 20 gld. Ako namreč mine dvoje let, preizkušnje zdravja, ima vdova užé pravico do 20 gld. in vsakih let „vplačevanja“ se dobiva pravica do 20 gld. Z dovršenim 25 letnim vplačevanjem dobí soproga, oziroma vdova, pravico do 120 gld. Tedaj po pravilu, ako je mož v življenji več vplačal, več dobí vdova v slučaju njegove smrti; leta preizkušnje se odstranijo. Dosihmal je dobila soproga, oziroma vdova, precej 3. leto po pristopu nje

soproga pravico do vse pokojnine, isto tako tista, katere mož, oziroma ranjki soprog, je plačeval 20 ali še več let. Neoženjenim učiteljem in učiteljicam pa raste preužitnina na leto po 2 gld., tako da v 30 letih vplačevanja dobé pravico do „60 gld.“, a le tedaj, ako so upokojeni. In do teh 60 gld. imajo pravico tudi vsi oženjeni učitelji za svojo osebo; ako pa soprog umrje, dobiva pa vdova navadno penzijo“. Na to se pričnè živo razgovarjanje. Poročevalec poudarja, da sedanji udje, oziroma njih soproge, niso s temi pravili, ako veljavna postanejo, prav nič prikrajšane v njih pravicah, marveč, da lahko dobé po 120 gld., ako soprog več kot 25 let vplačuje. Ta preuredba pride na korist le starejšim udom, kajti to zahteva pravica in poštenje. Društvo se je začelo l. 1860. Po obstoječih pravilih je moral vsak učitelj, ki je pristopil od l. 1861. naprej vse doplačati, kakor tisti, ki je vstopil l. 1860., in tako je prišlo, da so do l. 1870. vsi učitelji enako vplačali. Še le od l. 1870. naprej, ko so bila pravila prenarejena, je prestalo to nakradno vplačevanje. Takih udov ustanovnikov je užé 30, ki vplačujejo; nekateri več ne vplačujejo, ker nimajo ničesa pričakovati od društva. Prihodnje leto bodo ti imenovani dovršili 30. leto vplačevanja, tedaj se spodobi, da se društvo nekako ozira na njih opravičene zahteve. A tudi ti se ne bodo vsi oglasili. Smrt kosí dan na dan, stari so prej na vrsti, kot mladi, nekaj jih bode pa še v službi, in ti ne bodo nič zahtevali; recimo pa, da se jih oglasi kacic 10 za preužitnino, bode društvo to užé zmoglo. V pravilih (predlaganih) je pa tudi za ta slučaj preskrbljeno, ko bi društvo ne moglo zmagati teh troškov; prve so vdove in sirote, potem pridejo na vrsto še le učitelji, kolikor društvo zamore. Kljubu temu pojasnjevanju ugovorov ni bilo konca, ne kraja; videti je bilo, da učitelji vso to stvar niso dobro premislili, sploh, da še ni zrela za rešitev. Nekdo je celó mislil, učiteljice se nimajo sprejemati v tako društvo, ako se omožé, dobivajo namreč denar povrnjen. Izvrstno! Naj si le dobrega moža izberó, učiteljev in učiteljic bode še dosti ostalo. Društvo ne bode na škodi, ker taka učiteljica dobí le denar povrnjen, obresti pa ostanejo društvu. Pri tej priliki naj se to omeni, da v nekakem oziru učiteljice še bolj potrebujejo tacega štedilnega društva. — Ni teško učiteljice pridobiti za učiteljstvo. A, kaj bode z njimi, ko svoje najboljše močí pusté pri učiteljstvu. Navadno se jim najtežje breme pri šolstvu, I. razred naklada. No, to užé zmagujejo, dokler so pri dobrih letih. A užé pri možu, ko prekoračí 45. leto, močí pojenjujejo, koliko bolj pri ženski, ki navadno manj more prenašati. Naj bi na večrazrednih šolah otroke po spolu ločili, in deklice naj bi se izključljivo izročile učiteljicam, potem bi bilo v marsičem bolje. To le mimogredé. — Za preuredbo pravil je treba $\frac{3}{4}$ glasov. Predsednik stvar še enkrat razjasni rekoč, da tukaj gre le zato, ali se pravila preuredé, ali ne. Ker so pa učitelji stvar le še pretresovali, stavi nadzornik Žumer nasvèt, naj se vsa stvar odloží in prihodnjemu odboru naloží, da se o tej stvari dalje posvetuje.

Tajnik prebere še § 25. dr. pr., ki govori o preuredbi pravil; tak predlog more priti v sklepovanje, ako se je vsaj 14 dni pred občnim zborom predložil in ga je podpisalo vsaj 10 udov. — Pri učiteljih bode sedaj, da se bodo za stvar zanimali in odboru svoje mnénje razodeli; ako bode kazalo, se tudi v ta namen skliče izredni občni zbor. Iz te razprave učitelji lahko vidijo, da ni vse eno, ali se zborov udeležujejo, ali ne. Tista govornica: „bodo že brez mene naredili“, je slab izgovor, za katerim se rada zakriva malomarnost, ali pa tudi ošabnost. Učitelji naj s svojim vedénjem pokažejo, da so sposobni, svoje zadeve sami oskrbovati; slednjič naj se pa nikar na druge ne zanašajo, ako si morejo kaj pomagati.

Domača vzgoja.

Piše **Jakob Dimnik.**

(Dalje.)

Če pa hočemo videti, kam pripelje poželjivost, stopimo le k sodnijskim obravnavam. Najbolj razširjeno hudodelstvo, vzlasti v krogih, ki se prištevajo omikanim, je izneverjenje. Zgodovina teh hudodelstev je pa skoraj vedno jedna in ista. Tak človek udá se preveliki poželjivosti, koji njegovi dohodki ne morejo ustreči; izposodi si potem denarja pri kakem prijatelju, v prodajalnici jemlje blago na upanje, podpisuje menjice ter bréde na ta način v vedno večje dolgove — in poželjivost postaja pa tudi vedno večja in nadležnejša. Potem zastavlja znabiti dragocene spominke, in ker jih s svojim premoženjem rešiti ne more, vzame denar, kjer ga le dobí. To se pa ne zgodí navadno samo jedenkrat, ampak se ponavlja toliko časa, da pridejo izneverjenju na sled.

Če se otrok užé v prvi mladosti ni učil brzdati svoje poželjivosti, lahko prav za gotovo trdimo, naj bode še tako dobrega srca, stegne prej ali slej svojo roko po tujem premoženji.

Vsak vzgojitelj, ki pazno gleda na svoje gojence, nam to lahko pritrdi. Število teh malih hudobnežev, mej dečki in deklicami je zeló veliko, da — še večje, kakor si mislimo, zato stariši premalo pazijo na otroke. Čestokrat pa sami stariši trdijo, da so take „malenkosti“ malo važne, in to je še slabije. Mnogo je pa tudi takih poželjivcev, ki sicer ne postanejo tatovi — to so taki, ki dobé od starišev vedno toliko denarja, da lahko svoji poželjivosti ustrezajo. Pri tej vrsti ljudi pokaže se pa druga napaka, zaradi koje jih ni treba zavidati in to je mržnja do vsakaterega užitka. Vsako stvar poznajo natančno, nič jih ne more zadovoljiti, vsemu zabavljajo, vsega so siti, vse jim je dolgočasno. To so najbolj puščobni ljudje. Nevolja nad vsako zabavo, da, še celó nevolja nad lastnim življenjem je nasledek temu. Dognana resnica je, da si je užé marsikdo, ki je živel v prav dobrih gmotnih razmerah, iz dolzega časa vzel življenje, ker ni pričakoval nič več dobrega na svetu — ker je užé vse poskusil. Po statističnih izkazih je število samomorilcev zeló veliko; vzemimo le v roke kak večji časopis, in skoraj slehni dan bremo o samoumorih. Večina teh nesrečnežev so mladi ljudje, kateri so vsled poželjivosti tako daleč zabredli, da se na tak sramotilen in grd način odtegnejo sramoti, v kojoj jih je pokopala poželjivost.

Videli smo, kako razširjena in pogubonosna je poželjivost. Zgodovina nas učí, da so se mogočni národi omehkužili, ker niso brz dali svoje poželjivosti ter vsled tega podlegli drugim, delavnim národom. Resna dolžnost usiljuje se starišem, da mladi rod z vsemi močmi brz dajo ter varujejo poželjivosti najprej s tem, da otróci ne dobivajo jedí ob vsakem času, da ne dobivajo sladkarij in da jim ne silijo vsake jedí in pijače.

Do sitega naj se vsak otrok najé, in tudi okusne in tečne jedi naj dobiva, le sladkarij mu ni treba dajati; sladkosnednost je jedna najostudnejših nečednosti, ne samo pri mladih, temveč tudi pri odraslih ljudeh. Čisto naravno je, da se otrok čuti najbolj nesrečnega, če je bil navajen le na dobre in sladke jedí in pijače, pa so se razmere tako predrugačile, da ne dobiva več take hrane. In kaj takega se mnogokrat zgodí, ker ne vzgojujemo otrok za-se — za dom, ampak za svet — za življenje.

Deček, ki je navajen sladkarij, storí vse, da le svojo poželjivost napase; če jih z lepo ne dobí, jih pa ukrade ter nastopi na ta način pot hudodelstva, koje konec je skorej vselej jetnišnica. Kdo je kriv temu? Oče in mati. To je trda, pa resnična beseda.

Pred par leti obiskali smo trije prijatelji neko družino v malem mestu. Pri zajutreku dobil je starejši sin, star komaj 9 let, velik kos lepe pogače, ki je bila prav debelo namazana s sirovim maslom; potem vzal si je sam osem koščkov sladkorja — štel je glasno — ter jih vrgel v svojo kavo. Ob 10. uri je dobil kos sladkega kolača. Deček snedel je ves kos, kojega bi imela dva moža prav dosti in nazadnje polizal je še ostanke sladkorja z okrožnika. Ker smo bili pri tej družini precéj domači, opozorili smo mater, da napačno vzgojuje svojega sina. „Ja“, izgovarja se mati, „deček gre ob letu z doma in do tačas naj še uživa, kar more, kdo vé, kako se mu bode godilo pri njegovi teti?“ Naša opominjevanja bila so zaman; žena je bila gluha za-nje. Oče, ki se je strinjal z našo svaritvijo, ni mogel priti svoji ženi nikdar na konec, in zaradi ljubelega domačega miru pustil je vse pri starem.

(Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

XXXIV. 1881. Kratek pogovor. Brezvérec: Sem brezvérec, pa je preč! — Révsnil besni je glavàn. Vérec: To pa ni častno odveč; — Tó lahkó je vsak cigàn (str. 7)! — Pregledavši neko pesniško zbirko. 1. „V čem so si podobne lekarne in pesniške zbirke? Odgovor. V obojih je strup med zdravili. Kajti — „Pesnik skoro vsak — Saj nekoliko je bedak“. Toraj: Ako se ti naključí taka zbirka v roke in prideš do strupa: „Treši z roke vruga! — Če ne, ti v smert pomaga!“ — 2. V čem so si lekarne in pesniške zbirke nepodobne? Odgovor. V lekarnah je strup potreben, v pesnih pa nepotreben. Iz lekaren ga kdo k večemu po tatinsko dobi za umor ali samomor, v pesniških zbirkah se hvali in očitno prodaja, — priporočajo ga taki, ki so dolžni ga odvracati. Morivci z lekarniškim strupom pridejo v ječo, če tudi so morivci le posameznih ljudi; morivci s pesniškim strupom pa v častne (?) bukve, če tudi morijo naj lepši mladinski cvet na tisuče. — 3. V čem so si oboji morivci zopet in poslednjič podobni! Odgovor. Pred večnim sodnikom bodo oboji enako sojeni — po pravici in zasluženji (str. 40)“.

Kadar hočeš berzo kaj počét',

Brez pomislika storjeno

Štej poprej saj: ena, dve, do pét;

Vselej rado je skaženo (str. 47).

Mariji Devici Roženkranski je pesem v treh kiticah (str. 54), poslovenil Svitoslav, po napevu in pomenu Fr. Ks. Haberlovem (Rosenkranzlied): „Liederkranz str. 11.“ — Tako tudi (str. 8): Pozdrav Mariji Kraljici (str. 173).

Zdihljej k presveti Mariji Devici

(str. 112).

O lepa Zarija,

Bod' luč nam blažena,

Ko v smerti lučica

Marija vsmiljena!

Ko tema nas obdá,

Nam bo pojémala. S.

O poroki prejasnega cesaroviča Rudolfa s prejasno kraljévo princesinjo Štefanijo Belgijansko — v treh odstavkih (137); Sveti Jožef, poslovenjena (str. 352); Perva laž, tudi poslovenjena (str. 385); Božičnica (Exultandi tempus, str. 407).

Dvema pošiljavcema pesem: „Vajine pesmi so dobre in prav spodbudne za domače petje. Za očitno petje po cerkvah ali za časnike pa morajo pesmi biti narejene po stalnih pravilih, ki jih ne more umeti in ne spolnovati, kdor ni nekoliko več študiral. Lepo je, da so se zopet jeli mnogi, tudi manj učeni, s kovanjem pobožnih pesem pečati, to je nekako znamnje boljših časov, kar skušnja učí. Pred nekaj leti, ko je že vsak šterkovec hotel Kristusovo vero soditi ali celó kako krivoversko zbrozgo pisati, so bile pesmi nekako umolknile in marsikteri mladi, ki so na pol ABC znali, so kakor mutasti

zelenci potuhnjeno spod grive gledali togotni in osorni; petja lepega pa iz njih ust ni bilo, razun morebiti kaj umazanega, kakor kvakaric iz luže. Le delajte toraj lepe po-božne pesmi, prepevajte jih domá in po poljih; po hišah Božjih pa naj se pojejo le pesmi, ki so od sv. Cerkve v ta namen poterpene. Tako bo vse prav, piše Svitoslav v po-govorih z dopisovalci (184). V tolažilo še to, da prav radi tudi, kadar čas dopusti, kako bolj hodnično v belež vzamemo in ko dobí saj ohlančno podobo, potem v natis pride, že celó pa, če se spremení v pražnjo“.

Kakor v prejšnjem — podaja tudi v pričujočem „Zlata zerna za vsaki dan mesca“. Protestanški barantači z biblijami in njih slepila. G. Miklašević, c. kr. opravnik v Sa-fedu, na hribu ob Genezareškem jezeru, mi je že pred kacimi 15 leti pravil, da te bukve (od družbe za razširjanje biblij po protestanškem kopitu) tudi judje jemljejo zastonj od luteranskih mešetarjev. Pa zakaj? Zato, da močne platnice iz njih potergajo in jih v svoje mavšeljske namene obračajo (str. 30). Pogled nazaj na božični čas (Ogovor do ro-kodelskih mladenčev str. 41—43). Sveto leto. Don Bosko in zanemarjeni mladenči (Govor v kat. družbi str. 132—149). Kaj se godí, če vere ní. Leon XIII. in kat. Pi-jeve družbe na Belo nedeljo v Rimu 1881. Sv. Oče Leon molijo za sv. leto. Sv. Janez Kerstnik in sv. leto. (209—212). Slovanski romarji (221). Darila in kazni, pa laži-modrijanski napuh (230). Študent na počitnicah. Sam mora človek kaj terpeti, potlej bo usmiljen do družih. Kratke slike iz otročjega in mladinskega življenja. Besedica mladim, ki radi kaj slišijo (390). Če je koristno romane čitati (393). Šlo je — ni ga več (Ob koncu sv. leta str. 395)! K novemu letu (412). Opomini k modrosti (Iz bukev Sirahovih). — Kako sta si podobna glava gizdalina in tobakarska pipa? „Obe ste urezani in ocifrani po novi šegi in koloméri; obé ste votli in prazni; obé se s trudem tujih rok napolnujete; obé se s tujim ognjem ogrevate in poživljate; obé prav hitro izkadite svoje možgane, ako jih drugi z novo ne naterpajo, in kar iz obéh izhaja, ne diši lepó; obé k večemu pri slaboumnih otročajih in tobakarjih imate kaj veljave. Kako pa sta si podobni glava gizdalina in tleča smodka! Odgovor: 1. Obé delate veliko dima; 2. obé ste prismojeni; 3. obé hitro ugasete (str. 418)!

Dr. Janez vitez Tersteniški. Presvitli cesar so z dipl. 17. rožnik. dr. J. Blei-weišu . . . kot vitezu železne krone 3. verste vsled pravil podelili viteški stan s pri-imkom „Tersteniški“, od Terstenika, rojstvenega sela pradedov te družine. To selo je pod visoko goro Storžičem nad Kranjem. Tako je spoštovana ta družina dospela zopet do domačega priimka, zakaj ime Bleiweis (brat Jos. se je pisal Pleiweis) je bilo prena-rejeno iz „Plavež“ (str. 298). — „Umerl tedaj je tudi naš občno spoštovani in ljubljani narodovni pervak dr. J. Bleiweis vitez Tersteniški! Dosegel je mnogo dobrega domovini svoji; dosegel rodovini svoji lepe prednosti domoljubne slave in plemenitega stanú, in kakor upamo, dosegel poslednjič, kar konečno samo in edino pravo veljavo ima, dosegel svoje lastno zveličanje“ (str. 386) itd. —

Bolj redoma in časih jako dovtipno je poročal Jeran o kuhinji dijaški na pr.: Letos je bilo podpiranih 15 mladenčev . . . Vsi do malega prosijo pomoči še za prihodnje leto . . . Ob koncu šolskega tečaja bode minister v nekoliki zadregi z „bôdžitom“ ali plačo, ako se med tem kaki sreberni ali saj papirnati viri ne odpró (str. 234). — Ali bo kaj s študentovsko kuhinjo? „Okoli 30 lanskih se je zanaprej priporočalo, in zopet novih kandidatov ni prav malo. Ali čemo, ali nečemo? „Ljudstvo se mi smili“. — Ako bi iz cele dežele le po malem kaj kapalo, bi se dalo precej storiti in nikogar bi zato žep ne bolel. Financ-minister je pa vender tako mošk, da zastonj noče ne vi-narja. Za posojevalce toraj stavi te-le koristne in naj koristnejše predloge: 1. Vsake kvatre bode opravljena ena sv. maša v Šenklovu pri Naši ljubi Gospej presv. Serca za

dobrotnike, in sicer: pri vsakem zlasti za rešenje njegovih naj hujših zadreg ali težáv in za spolnjenje njegovih naj gorečniših pravičnih željá. 2. Pri vsaki sveti maši pa bode naredil poseben spomin ali „Memento“ za dobrotnike v ravno ta namen. 3. Vsak, ki kaj daruje za ubožne šolce, je že samo s tem priporočen v bratovske prošnje N. lj. G. presv. Serca, v kakoršni koli potrebi se znajde. 4. Vsak podpiran učenec, ako je pošten, moli vsak dan saj en očenaš in češenomarijo za dobrotnike. 5. Financ-minister sam je posebno pri volji, takim prijatlom ubožne mladine poslužiti in postreči, v čimur se da, — samo z denarom ne. Ako v teh tednih počitnic priferči toliko golobičev, da bo kam kazalo, se bo nadaljevala pomoč, ki dohaja naj potrebnejšim sinovom, in s tim njih staršem in deželi sami, kakor veste. K temu naj pritaknemo še poročilo podpiranih iz orgljarske šole in iz začetnih šol“ (str. 250) itd. — „Lansko šolsko leto v drugi polovici je bilo treba med 50—60 gld. na mesec za več kot 30 mladenčev, in „financ-minister“ se ni utópil v dolgovich, temuč je zdrav in čverst na suhem z blizo 30 gld. „plus“ za prihodnje leto. Dozdaj je za nastopno šolsko leto prosilo pomoči blizo 30 prejšnjih in 10 novih. močno potrebnih. Ne bo moč vseh odgnati, ko bi imel kdo tudi koprolsko palico. Ako skladajo dobrotniki tudi nadalje po kacih 50—70 gld. na mesec, bode saj precejšnemu številu po malem pomagano. In kaj je to 5—700 gld. na leto za vso Slovenijo? Še četerti del tega ne, kar ima letne pokojnine kak prelát, minister (Nota bene: razun „financ-ministra“) ali general; in vender nima nihče pravice terdití, da iz teh 30—40 mladenčev ne bo nobenega škofa, ministra ali generala. No, pa saj smo zadovoljni tudi, če bo le nekaj kaplanov in župnikov, adjunktov, magari nadesetnikov, samo da so ob enem dobri katoličani, brez česar ni sreče po smerti (266)“. — „Letos jih toliko pomoči prosí, da se nam lasje ježijo, kadar na to mislimo, in môgli bodo le prav po malem pomoči dobivati, pa še ne vemo, če nas ne bodo na boben djali!! Ker pa verh tega fantje še niso v tisti starosti, da bi bili k ostremu vsakdanjemu postu (digiuno stretto) terdo zavezani, zato vsacega občutnega človeka serce bolí, ako vidi, da se preveč pajčevine dela krog zdravega mladostnega želodca, in več ko bo pomoči od dobrih serc, manj bo take pajčevine. To govorimo zlasti takim človekoljubom, ki so zmožni to razumeti, na pr. kateri so sami v življenji poskusili, kaj se pravi lačen biti in kateri tudi revežu želé, da bi s študiranjem v kak boljši stan prišel. Ako so pozneje nekteri nehvaležni, zato pri Bogu dobrota nima nič manjši vrednosti; nehvaležni, zlasti nehvaležni do Boga, se tudi pri premožnih in bogatih ne pogrešajo. Naj bodo tedaj ubožni šolci blagim sercem prav gorko priporočeni, vsak — tudi prav majhen dar — najde dobrotno mesto in Naša ljuba Gospá presv. Serca Jezusovega dobrotnikov ne bo pustila brez obilnega plačila (298)“ itd. —

Vabimo, prosimo, kolédvamo, priporočujemo, na vrata terkamo, blagovolite berzo berzo obnoviti naročilo za drugo polletje 1881, kateri še niste! Prijatli, dopisovalci, naročniki — na prošnjo nebeške zgodnje Danice Vam Bog tisočkrat plačaj Vašo priljudnost in dobroto! Ostanite naši cerkveni in katoliški reči tudi zanaprej dobri in prijazni (208)! — Danica prinaša podučne in h keršanskemu življenju budivne spise, na pervo v daljših člankih, potem pa v dopisih ter poročilih, naznanilih znamenitiših dogodb z vesoljnega sveta, in posebej iz Slovenskega. Kar koli se znamenitišega zgodí na domačem cerkvenem polji, se ohrani v Danici. Posebej za spodbudo se skerbi tudi v pesmih, bratovskih zadevah Naše ljube Gospé presv. Serca Jezusovega, kateri je izročena Danica in njen pospéh. Komur so take zadeve resno mar, bo gotovo tudi deležnik našega prizadevanja z naročevanjem na Danico, z njenim razširjanjem po Slovenskem, in posebno tudi z dopisovanjem v ta namen. Kdor pošilja lepih in koristnih spisov, ne le da vredništvu polajša delo, temuč je kakor pridigar za ves naš ljubljeni slovenski narod.

Naj serčniša hvala toraj vsim kakoršnim koli podpornikom in pomočnikom, katerim Bog ti-sočerno poverni njihovo blagodušnost, in dodeli zraven družih blagrov tudi prav veselo novo leto (418)! — Ms. Jeranu gre hvala, da so — kakor l. 1868—9, tudi l. 1880 — po Zg. Danici ponatisnjene posebej prišle na svetlo, sploh pač premalo čislane izverstne:

Prestave naj lepših himen sv. cerkve. II. del. Poslovenil J. Bilc. V Ljubljani 1881. 8. 66. Nat. Blaznik. Prodaja kat. bukvarna. Založil L. Jeran. — „Tako imamo Slovenci v svoj jezik lepo, umevno in sploh prav dobro predstavljene vse himne iz brevirja in mašnih bukev, ter jih lahko berejo in pojejo tudi tisti, ki ne umevajo latinščine. To je gotovo velika korist in ne manjša čast za naš narod, zlasti ker tudi sv. Oče so z veseljem sprejeli poklon tega dela in rekli, da dobi častni prostor v njihovi lastni osebni knjižnici (str. 298 cf. str. 197)“.

Domoznanstvo kranjske vojvodine.

Spisal **Iv. Lapajne.**

(Dalje.)

Boji z Madjari.

Madjari, katere so bili Nemci sami na pomoč pozvali zoper slovanske Moravce, delali so zdaj Nemcem samim in njih podložnim Slovincem veliko preglavico. S središčem lepe ogerske dežele niso bili zadovoljni, marveč prodirali so v sosednje pokrajine, v sedanje avstrijsko, štajersko in kranjsko deželo. Nemške čete jih niso mogle zadrževati, in večkrat so bili divje-čili Madjari zmagovalci. Pri Ljubljani je bila l. 919. bitka z Madjari, ki so bili zmagali. Koroški vojvode so se večkrat bojevali zoper nje in nekoliko osvobodili gorotansko-slovenske marke teh pritiskovalcev. Odločilna bitka z Madjari je bila še le na reki Liki blizo Augsburga l. 955.; ta je imela stalne uspehe, kajti Madjari se po-slej niso več upali nadlegovati nemškega kraljestva in njegovih mark.

Vzhodna marka. Koroško s Kranjsko vojvodina nemške države.

Madjari so bili avarsko marko zopet opustošili. Še le po bitki ob Liki so se morali oni umakniti čez Lito in Rabo v ogerske nižine. V vzhodni, prej avarski marki, nastanili so se zdaj nemški, največ bavarski plemiči, ki so si zidali tû gradove po gorah in ob rekah. Tudi na Kranjsko pride nemška gospoda. L. 974. je že znan prvi kranjski mejni grof, Poppo. Tudi cerkveni knezi so dobili znatna zemljišča in pravice, in sicer največ brižinski škofje, katerim je podaril cesar Oton II. l. 973. velika posestva ob Sori in Žabnici v Loški okolici. V pismih, s katerimi se je ta daritev vršila, bere se užé sedanje imé naše Krajine (Chreina Marcha), beseda razločno slovenska, čeravno jej nekateri izvira v keltščini iščejo.

Ko so dobili nemški škofje ta posestva v last, pošiljali so v deželo nekatere nemške naselnike. Ti so pa v teku stoletij med slovenskim ljudstvom pozabili svoje nemško narečje; le v Sorici so še do 19. stoletja nekateri nemško govorili. Škofje pa vendar niso mogli drugače kakor v slovenskem jeziku službe božje opravljati; zato je bil brižinski škof Abraham, ki se je v Loki mudil (menda okolo l. 1000 po Kr.) na slovenski jezik prestaviti dal nekatere molitve, katere je bil zasledil naš slovenski učenjak Kopitar in jih l. 1836. pod naslovom „glagolita Clozianus“ na svitlo spravil.

Kranjska je bila združena s Korotanom. Ta pa je bil l. 887—976. spojen z Bavarsko. L. 976. je pa cesar Oton II., ki je bil ravno takrat Vzhodno marko izročil Leo-

poldu Babenberškemu, ločil Korotan zopet od Bavarskega in ga dal vojvodi Henriku mlajšemu (stalno še le l. 995).

Kranjsko pod koroškimi vojvodi do bitke na moravskem polji (976 — 1278).

Dvorni in mejni grofje.

Za vlade koroških vojvodov je bilo na Kranjskem več grofov, ki so vladali po svojih markah in večih ali manjših obsegih. Prava Kranjska marka je bilo to, kaj je dandanes Gorenjsko. Tù je gospodaril od l. 989—1004. grof Waltilo, čegar posestvo je mejilo na zemljišče dvornega grofa (pfalcgrofa) Bernarda mej Ljubljano in Loko. Imenuje se pa v teh krajih še tretji grof Udalrik (1011). Prvi samostalni mejni grof Kranjski je bil pa Eberhard (1040). Marka isterska, ki je bila tudi pod višjo oblastjo korotansko, obsegala je poleg Istre še Notranjsko in nekaj Dolenjske. Nekaj dolensjske strani je pripadalo namreč k štajerski dolenski marki, to so bili kraji okoli Svibnjega in Radeč ter okolica ob Mirni. Prvi mejni grof isterski je Udalrik (1062—1070). Ko so se marke pod nemškimi knezi z nova probudile, dobimo vesti o najstarejših plemičih. To so Turjaški (Auerspergi, Urspergi), došli iz Švabskega. Svoje ime izvajajo od Tura (Auerochs), ki se je še pasil takrat po naših gorah; grb Turjaških ima tudi ture. Grofje turjaški so po tradiciji živeli užé l. 1016.; zgodovinsko dokazano pa užé v l. 1060. Enako stari so plemeniti rodovi Schärffenberg (Svibenjski), Gallenberg in Osterberg (Ostrovrharji).

Velikega pomena so bile pridobitve nemških škofij in oglejskega patrijarha. Brižinskim škofom so nemški cesarji podarjevali vedno nova zemljišča, n. pr. l. 1002. Stražišče, 1011. kmetije v Sori, kjer je bila Loka (Lonca) središče obširnih brižinskih posestev. Briksenska škofija je dobila l. 1004. in 1011. Bled, grad in 30 kmetij. Te darove je nemški cesar pomagal z gozdi mej bohinjsko in dolinsko Savo. Tudi oglejska cerkev je dobila l. 1040. 30 kraljevskih kmetij.

Z l. 1000. začénjajo se prva zgodovinska poročila o glavnem mestu naše dežele. L. 1006. je bila velika kuga v Ljubljanskih predmestih, in je pobrala okoli 17.000 ljudi. Če tudi se temu številu do pičice verjeti ne more, vender kaže, da je utegnila Ljubljana užé takrat dokaj velika biti, kar je postala po znatnej kupčiji. L. 1041. beremo užé, da je trgovec Peter Berlak ustanovil sirotišnico, l. 1073. pa trgovec Baldavic cerkev sv. Filipa (zdaj Frančiškanska cerkev). L. 1057. je romalo več stotin Ljubljančanov v Jeruzalem, da jih je pa na potu 150 padlo nekaj v arabsko sužnost, nekaj jih je pa bilo umorjenih.

Kranjska pod mnogimi vladarji.

Troje duhovniških vladarjev na Kranjskem smo užé omenili. Oglejska cerkev je dobila pa od cesarja še celo marko Kranjsko in Istersko (1077), ker je patrijarh grof Sigehard Pleien-ski zvesto stal na strani cesarja Henrika zoper nasprotnega kralja Rudolfa Švabskega. Vsled smrti očaka je imel nekaj časa ti marki Eppensteiner Henrik, a l. 1093. pa sta užé zopet v lasti oglejskega očaka. Vender so poleg tega Kranjskega oblastnika imeli v lasti Ljubljano, Gorenjsko in Dolenjsko do Gorjancev sponheimski vojvode koroški. Grofje Andechs-Meran so si bili pa od Hrvatov priborili Kočevje, Metliko in Črnomelj. Ti grofje so dobili tudi Kranjsko in Istro kot državni fevd (1173). Ko so bili pa ti grofje l. 1209. pregnani, prepadli ste omenjeni marki zopet Ogleju. Tudi Metlika in Črnomelj ste bili l. 1228. podarjeni oglejskemu očaku. (Dalje prih.)

Občni zbor „Društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem“.

V 2. dan septembra t. l. je bil v Ljubljani, v mestni dvorani občni zbor „Društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem“. Ob 8. uri zjutraj je daroval sv. mašo v mestni farni cerkvi pri sv. Jakobu društveni predsednik visokočastiti g. dr. A. Jarc, pri kateri so bili mnogi gg. udje učitelji navzoči.

Po sv. maši otvori predsednik zbor ter prisrčno pozdravlja zbrane ude, katerih je bilo okolu 50. Dalje oménja važnejše točke iz zgodovine društva pretekle dôbe, naznanja, da je stanje društva povsem prav ugodno, oménja pa tudi, da je v pretekli letni dôbi nemila smrt 3 ude društvu vzela, ter pozivlja navzoče, da se s svojih sedežev vzdignejo v znamenje sožalja, kar se zgodi.

Tajnik na to poroča in pravi, da se je društvo ustanovilo l. 1860. pod predsedstvom visokočast. g. kanonika Jurija Savašnika. Ko se je šolska postava preuredila, odstopil je isti, in predsednik je bil društvu g. Karol Legat do časa, da se je preselil v Novo Mesto, in sedanji predsednik visokočastiti g. dr. A. Jarc vodi društvo že nad 18 let. Društvena pravila so se l. 1870. prvič predelala, v drugič so bila ista prenarejena l. 1882. oziraje se bolj na učiteljeve koristi, in danes je „Prememba pravil“ zopet na dnevnem redu.

V preteklem letu je bilo 10 vdov in 19 sirot podpiranih. Na novo so pa k društvu pristopili 3 udje. Odbor je imel sicer le jedno sejo, a druge reči so se po okrožnicah reševale.

Nato poroča blagajnik g. M. Močnik: Lansko leto je ostalo v blagajnici 235 gld. 47 kr. Udje so na letnini in vstopnini vplačali 553 gld. 43 kr. Obresti od obligacij so vrgle 1910 gld. 60 kr. Kapitala je bilo vrnjenega 50 gld. Obresti od kapitalov so pa donesle 13 gld. 80 kr. Računski ostanki so za 2., 3. in 4. četrtletje znašali 1242 gld. 4 kr., nakupljene obligacije pa imajo vrednost 600 gld. Premoženje društva znaša 45.750 gld.

Troški za vdove in sirote so znašali 1530 gld. 7 kr. Za nakupovanje obligacij se je dalo 507 gld. 2 kr. Na dolžno pismo se je dalo 100 gld. Ekvivalent je vzel 20 gld. 14 kr. Dvema učiteljema se je dalo vsled sklepa občnega zbora 150 gld. Tajniku se je dalo za l. 1887. in 1888. 30 gld. 6 kr. in računski primanjkljaj je iznašal 61 gld. 39 kr. Vseh troškov je bilo 2398 gld. 68 kr., dohodkov pa 2763 gld. 33 kr.

Poročilo se odobri in v pregledovalce računov se izvolijo gg.: Belar, Žumer in Kavčič Fran.

Na novo se je v društvo po pravilih vzprejel g. nadučitelj Jeršè Alojzij iz Trebnjega.

Trije učitelji dobijo podporo po 20 gld., jedna učiteljska sirota 20 gld. — Gospodu B. iz K. se posodi 120 gld., ako najde zanesljivega poroka; gospodu S. L. iz C. na Dolenskem 150 gld., ako zastavi svoje posestvo. Trem učiteljskim vdovam se odreče podpora ali dar iz milosti. G. tajnik umakne svoj predlog, ki obeta vdovam v štiridesetih letih po 200 gld. pokojnine in učiteljem 200 gld. preužitnine in predlaga podelitev pokojnin in preužitnin na podlagi petindvajset, oziroma trideset let. Vdove bi dobivale po tem nasvetu po 120 gld., a učitelji po 60 gld. pokojnine (preužitnine) v življenji. Tudi ta predlog se zavrže, pravila ostanejo nepremenjena, a prihodnji odbor ima se s to zadevo še dalje baviti in k odborovim sejam večake povabiti. Predsednikom se voli vsklikoma mil. prošt g. dr. Jarc in blagajnikom g. M. Močnik. V odboru so gg.: Janez Borštnik, Čenčič, Govekar, Andrej Praprotnik, Stegnar, Tomšič, Žumer,

Račun o dohodkih in stroških vdovskega učiteljskega društva, njega vdov in sirot na Kranjskem od 1. septembra 1888. do 1. septembra 1889. l.

Oprav. štev.	P o s a m e z n o	Gotovina		Obligacije	
		gld.	kr.	gld.	kr.
Prihodki:					
1	Gotovina od l. 1888	235	47		
2	Letnina in vstopnina:				
	I. četrletje 127 · 43				
	II. " 254 · —				
	III. " 145 · —				
	IV. " 27 · —	553	43		
3	Obresti od obligacij:				
	I. četrletje 157 · —				
	II. " 780 · 15				
	III. " 193 · 30				
	IV. " 780 · 15	1910	60		
4	Obresti od kapitalov	13	80		
5	Kapital vreden	50	—		
6	Računski ostanek:				
	II. četrletje 498 · 24				
	III. " 317 · 79				
	IV. " 426 · 1	1242	04		
7	Nakupljene obligacije imajo nominalno vrednost			600	—
		4.005	34		
Stroški:					
8	Vdovam in sirotam:				
	I. četrletje 398 · 82				
	II. " 276 · 25				
	III. " 418 · 75				
	IV. " 436 · 25	1.530	07		
9	Za nakupovanje obligacij:				
	II. četrletje 253 · 24				
	IV. " 253 · 78	507	02		
10	Na dolžno pismo posodil	100	—		
11	Ekvivalent	20	14		
12	Pri občnem zboru dvema učiteljema	150	—		
13	Računski primankljej	61	39		
14	Tajniku za 1887. in 1888. leto	30	06		
		2.398	68		
Premoženje:					
15	Hranilnične bukvice št. 59536	1.420	54		
16	V državnih dolžnih pismih p. l.			45.150	—
17	Prirastla točka 7			600	—
18	Privatna dolžna pisma 100, 150, 100, 30, 50 in 100	530	—		
19	Ostanek v blagajnici	426	01		
	Skupaj	2.376	55	45.750	—

V Ljubljani, 1. septembra 1889. l.

Dr. Anton Jarc,
prvosednik.

Matej Močnik,
blagajnik.

Šolska letina.

Letno poročilo čveterorazredne ljudske šole v Postojini koncem šolskega leta 1888/89. kaže učiteljstvo (c. kr. šolski nadzornik in šolski vodja, katehet, 3 učitelji in 3 učiteljice); skupni pregled za šolo godnih in obiskujočih otrok (za šolo godnih: 412, šolo obiskujočih: 401); knjižnica (krajna šolska broji 277, okrajna pa 758 knjig); kronika (meseca oktobra t. l. otvori se tu novoustanovljena obrtniška nadaljevalna šola za tukajšnje rokodelske učence); razvrstitev šolske mladine po napredku. „Poročilo“ je prav lično tiskal Šeber v Postojini.

Letno poročilo čveterorazredne ljudske šole v Krškem za šolsko leto 1888/89. ima črtice iz šolske kronike, šolarska kuhinja (meseca novembra, decembra, januarja in maja dobivalo je povprečno po 26 otrok na mesec opoludne gorko jed, na domu pa se je 6 otrokom dajala hrana opoludne); učiteljstvo (c. kr. okr. šolski nadzornik, nadučitelj in šolski voditelj, katehet, učitelj in 2 učiteljici); kmetijska nadaljevalna šola (32 rokodelskih učencev in učenci iz ponavljalne šole); skupni pregled šolske mladine (vkup 185, v ponavljalni šoli pa 25 šolskih otrok); imenik učencev in učenk po abecednem redu.

Letno poročilo čveterorazredne ljudske šole v Črnomlji 1889. kaže učiteljstvo (c. kr. okr. šolski nadzornik, nadučitelj in šolski voditelj, katehet, 3 učitelji in učiteljica); šolska kronika, pregled šolske mladine (vkup 348, v ponavljalni šoli 71 šolskih otrok); šolska mladina po napredku.

D o p i s i.

Iz Zagreba. Otvorenje »Hrvatskega učiteljskega doma« v 4. dan t. m. je bilo v vsakem oziru sijajno. Danes le toliko povemo, da se je te redke slavnosti udeležilo tudi mnogo učiteljev iz Slovenskega — iz Ljubljane in iz raznih drugih slovenskih krajev. Pri banketu so bile navdušeno vzprejete napitnice češkega učitelja g. Materne in češke pisateljice-učiteljice gđe. Sokol, ravno tako tudi napitnica g. Josipa Bezlaja, meščanskega učitelja in šolskega nadzornika v Krškem. Telegramov je došlo mnogo. G. šolski nadzornik Žumer je skupščino pozdravil v imenu »Slovenskega učiteljskega društva«. Gg. A. Praprotnik in Ivan Tomšič iz Ljubljane sta brzojavila tako-le: »Prvi učiteljski dom boji naj prva trdnjava učiteljskemu napredku i slogi. Slava tako vzglednim i požrtvovalnim hrvatskim učiteljem!«

Iz Postojinskega okraja. Nihče nam slovenskim učiteljem ne more oporekati, da nismo vneti za ugled svojega stanú, ali da ne izpolnujemo svoje naloge bodisi v šoli in tudi zvanaj šole. Velik dokaz temu so razna učiteljska društva v posameznih okrajih in venec zavednosti naše je pa »Zaveza slovenskih učiteljskih društev«. Ni moj namen, da bi opisoval, kolike važnosti in koristi je za slovensko učiteljstvo ta »Zaveza«, omenim naj le mimogredé, kako uspešno delujejo posamezna učiteljska društva na šolskem polji. Poglejmo si »Krško pedagogiško društvo«. Komaj živí še-le tri leta, in izdalo je užé tri velevažne in krasne knjige, ki so gotovo v čast in ponos najprvo čast. gospodom tovarišem v Krškem okraji, in pa tudi slovenskemu učiteljstvu sploh. In kako bi to društvo tudi uspešno ne delovalo, ker ima v sredini svoji tako uzorne šolnike, kakor so n. pr. gg. Bezlaj, Gabršek, Lapažne, Ravnihar, dr. Romih in še mnogo drugih. To društvo daje tudi vsem drugim društvom najlepši vzgled, koliko se lahko doseže s druženimi močmi. — Učiteljsko društvo Logatskega okraja izdalo je pod svojim marljivim predsednikom g. Ribnikarjem tudi užé dve lepi knjigi. — Lehko pa tudi trdim, da učiteljstvo v našem okraji ne zaostaja gledé delovanja na šolskem polji za učitelji drugih okrajev. V blagem spominu ostala nam bodo laskava priznanja in pohvale p. n. gg. prisednikov vis. c. kr. deželnega šolskega sveta in mnogih družih šolnikov gledé »opisa Postojinskega okrajnega glavarstva«, kojega smo pred nedolгим časom izdali. To pohvalno priznanje naj nam pa bode v spodbudo, da tudi v prihodnje tako marljivo in složno delujemo, kar nam bode prinašalo gotovo mnogo koristi, časti in slave.

To doseči nam bode pa edino le mogoče v našem društvu, če se ga oklenemo z združenimi močmi, ne gledamo na osebnosti, ampak imejmo pred očmi vedno le dobro in sveto stvar, za koju smo poklicani delovati v svojem stanu. Ne bodem unemal in vzpodbujal častite gg. tovariše in tovarišice k sodelovanju in pristopu k društvu, saj dobro znam in vem, da so vsi, od prvega do zadnjega, vestni učitelji in uzorni šolniki ter znajo ceniti korist našega društva. Namen mi je danes le popisati v kratkih potezah zadnji občni zbor, ki je bil v 3. dan avgusta t. l. na Razdrtem. Točno ob napovedani uri otvori naš spoštovani predsednik g. Martin Zarnik zborovanje s prijaznim pozdravom na navzoče, izrazajoč posebno svoje veselje, da se je učiteljstvo v tako ogromnem številu udeležilo zborovanja. Nadalje pozdravi prav prijazno prisotnega podpornega uda, deželnega poslanca blag. g. Hinko Kavčiča. Potem spominjal se je g. predsednik v daljšem prav ganljivem govoru prerane smrti Nj. Visokosti cesarjeviča Rudolfa, kar smo vsi prisotni stojé poslušali. Na to spominjali smo se tudi smrti g. Hočevarja, referenta v deželnem šolskem svétu, kot prijatelja ljudskega šolstva in velicegu naklonjenca in podpornika učiteljev. Za tem nastopi g. Miha Mežan, učitelj na Slapu, koji nam je kaj jedrnato poročal o »kmetijstvu v ljudski šoli«. Poročilo to bilo je z občnim odobravanjem vzprejeto in gospod poročevalec bil je naprosen, da objavi svoj referat v »Učit. Tovarišu«. Upam, da bode blage volje ustregel našej želji.*) Potem poročal nam je g. tajnik prav obširno in natančno o društvenem delovanju v minelem letu, kar smo vsi radostno pozdravljali. Z odobravanjem bilo je vzprejeto tudi poročilo blagajnikovo, ki nam je povedal, da ima društvo zdaj užé 69 gld. in 78 kr. čistega premoženja. Jako zanimivo bilo je pa predavanje g. Al. Luznika, učitelja v Škrbini na Primorskem, o točki »Didaktofon v praktični skušnji«.

Kaj in kakšen je »didaktofon«, o tem so častiti gg. čitatelji »Tovariševi« gotovo užé brali v slovenskih listih, zato ga ne bodem natančno opisoval, ampak omenim naj samo mimogredé toliko, da ima ta glasbeni inštrument podobo in obliko harmonija in ima tudi prav tak glas, kakor harmonij. Temu prepričali smo se pri zadnjem našem zborovanju. Gospod izumitelj vzel je štiri šolarje iz Razdrtske šole ter jih seznanil v dobri pol uri v prav praktičnem navodu s sekiricami in koj na to so učenci pesmico »Solnce milo« sami na didaktofonu svirali in peli. Gospoda izumitelja smo na to občno hvalili in mu čestitali na tem izvrstnem uspehu in iznajdbi. Kdor potrebuje torej kak glasbeni inštrument, naj si ne naročuje harmonija, kojega bi gotovo moral silno drago plačati, ampak naročí naj si pri g. Alojziju Luznik-u (učitelj v Škrbini — Komen — Primorsko) didaktofon, ki stane v obliki harmonija z III. oktavami 25 gld.; z IV. oktavami 35·5 gld. in s V. oktavami pa 46 gld. V podobi šatule, ki pa po glasu ni nič slabši, stane pa 22, 32 in 42 gld. Kdor želi tudi prav lično klavijaturo, stane potem še 2 do 3 gld. več. —

V odbor za bodoče društveno leto so bili izbrani gg.: Zarnik Martin (predsednik); Jelenec Števo (podpredsednik); Kostanjevec Josip (tajnik); Dimnik Jakob (blagajnik); Mežan Miha (tajnikov namestnik); Hiti Matija (pevovodja); Rustija Josip (pevovodje namestnik).

Delegatom za »Zavezo« bili so izvoljeni ti-le gospodje: Dimnik, Jelenec, deželni poslanec Hinko Kavčič, Kostanjevec, Mežan in M. Zarnik.

Sklenilo se je, da knjig to leto društvo še ne bode izdajalo, zato ker društvu je tudi namen postavljati umrlim spominke in zato moramo imeti vedno vsaj 100 gld. na razpolaganje.

S tem je bil dnevni red dognan. Gospod predsednik zahvaljuje se gg. referentom za njihov trud, posebno g. Luzniku, ker je tako daleč prišel k nam ter nam pokazal svojo prekoristno iznajdbo in potem vsem navzočim za pazno poslušanje; na to zaključi zborovanje s trikratnim »slava«-klicem na presvetlega cesarja, na kar je zadonela burna trikratna slava!

Po zborovanju smo se zabavali v gostilni g. Kavčiča, prepevaje lepe slovenske pesni.

Da bode odboru mogoče naznaniti direktoriji »Zaveze slovenskih učit. društev« v Ljubljani natančno število društvenikov, zato usojamo se vse one gg. tovariše in tovarišice, ki niso bili pri zborovanju, uljudno vabiti, da blagovolé svoj pristop k društvu prej ko mogoče javiti. — *mn* —

Iz Kameniškega okraja. Okrajna učiteljska konferencija. Za letošnje okrajno učiteljsko konferencijo določilo se nam je 29. dan julija v Domžalski šoli. Gospod okrajni šolski nadzornik Lovro Letnar nagovori učiteljstvo običajnim pozdravom ter imenuje svojim namestnikom nadučitelja g. Messnerja. Zapisnikarjev posel prevzela sta gospodičina Gogala in g. Širc. Potem je g. nadzornik poročal najpred o premenah pri učiteljstvu in o sestavi novega okrajnega šolskega svéta. Zasilne šole bile so v pret. š. l. na Vrhpolji pri Moravčah, na Homci in v Stranjah. V prvem kraji dobival je učitelj 320 gld., v drugem pa 120 gld.

*) Prosimo!

nagrade. V prihodnjem šolskem letu otvori se nova šola pri sv. Trojici, s š. l 1891/92. pa na Homci. V Mengeši in Šmartinem zidali se bodeta novi šoli, v Dolu pa bode vsled razširjenja treba šoli kaj prizidati. Šolske sobe v mnogih krajih še ne ustrezajo svojemu namenu. Vlažnosti se nekoliko pomaga z vsakdanjim zračenjem. Kjer so okna premajhna, naj se dela na to, da se povečajo. Stare, slabe klopí naj se, kar je mogoče, odpravijo, kajti kvarne so disciplini in pouku. V 18 šolah bode vsakako treba klopí napraviti, nekaj novih, nekaj pa predelati, da bodo pripravnejše. V to svrhu naj se vsako leto všteje gotov znesek v proračun. V mnogih šolah treba bode prebarvati table. Učila naj bodo dobro spravljena v omarah. Rabijo naj se samo pri uku. Nikakor ni prav, da se zemljevidi i. dr. pušča v šolski sobi na prostem. Kjer so šolske sobe vlažne, naj bode shramba za učila zunaj šolske sobe.

Za šolo godnih otrok je bilo v vsem okraji 4392; v šolo jih je hodilo 3746, med temi v ponavljalno šolo 1076; v srednjih šolah je bilo 29, v domačem pouku 6, oproščenih, da niso hodili v šolo, je bilo 369, duševno nezmožnih 103, šoli se je odtegnilo 42 otrok, večinoma s tem, da služijo v krajih, kjer še ni šol. Kaka je bila hoja v šolo, dokazal je g. nadzornik s tem, da je naznanil, koliko je imela vsaka šola neopravičenih šolskih zamud po odstotkih. Povprečno je bilo 3·5% neopravičenih šolskih zamud.

Otroške knjižnice štejejo 1300 knjig. Nevezane knjige naj se ne izposojujejo. Učitelj naj zahteva, da učenci iz izposojenih knjig neznane besede izpisujejo in kadar knjige vračajo, da te zapomine učitelju pokažejo, da jim njih pomen razjasni.

Za pomnožitev šolskih knjižnic priporoča knjižice, ki jih izdaja Ciril-Metodovo šolsko društvo. Učiteljske krajne knjižnice štejejo 1604 knjig, med temi 206 kmetijskega zadržaja. Za pomnožitev šolskih knjižnic bilo je v vsem okraji proračunjenih 93 gld. — Šolskih vrtov nima še 9 šol.

Pismena poročila šolskih vodstev na više šolske urade bila so sestavljena še precej pravilno. Poročila naj se ne pošiljajo direktno šolskemu nadzorniku, ampak potom okrajnega šolskega sveta. Uradni spisi bili so v 29 slučajih prav redni, redni v 6, neredni pa v jedni šoli. Kronika, ki naj se posebno lepo piše, sestavi naj se še le koncem vsacega leta. Kroniko zadevajoče dogodke bilježi naj učitelj mej šolskim letom posebej. Število knjig za ubožne učence naj bode koncem vsakega šolskega leta razvidno v dotičnem zapisniku.

Obnašanje učencev bilo je prav povoljno. Disciplina bila je v 22 razredih prav dobra, a samo v jednom razredu pomanjkljiva. V nekaterih šolah je pouk zaradi hladnosti učiteljeve preveč suhoparen in vsled tega otrokom premalo zanimljiv. Povsod naj se učenci ločijo po oddelkih; kajti s tem je lažje pripomoči k dobri disciplini. Učitelj naj bode vsikdar pravočasno v šoli, kajti vsakako vpliva to tudi na učence, da ne dohajajo prekasno v šole. Na večrazrednicah naj se gleda na soglasje v pouku. Pri uku naj bode učitelj marljiv. Učni uspeh bil je v 17 razredih prav dovoljen, v 7 dovoljen, v 4 manj dovoljen, a v 1 razredu nepovoljen. Tudi varičnost se je gojila, kajti otroci imeli so 1320 gld. v poštnih hranilnicah. Obnašanje učiteljstva bilo je vzgledno. Nikdar ne bodi učitelj v gostilni, ako je v njej s stariši tudi kak njegov učenec, kajti vsakako škodi to učiteljevemu ugledu. Branje naj se skrbneje gojí. Na ločila treba je paziti užé v prvih šolskih letih. Čita naj se razumno. Posamezna berila naj se stvarno, temeljito obravnavajo. Nazornega nauka ni nikjer opuščati. Tudi učenje na pamet naj se kaj pridno gojí. V slovnici dosegel se je malokje učni smoter popolnoma. Slovnica naj se veliko vadi. Spisje se v nekaterih krajih premalo vadi. Vse spisne vaje naj se uredé takó, da bodo koristile učencu v življenji. Število nalog iz jezikovega nauka, ki naj se popravijo, se določi. Naloge se v več krajih niso marljivo popravljale. Nalogo z redi »komaj zadostno« in »nezadostno« mora učenec še enkrat prepisati. Računi naj se mnogo na pamet. V prvih oddelkih pišejo naj se številke od črte do črte, v zadnjih oddelih pa naj se porabi prostora med dvema črtama samo $\frac{3}{4}$. — Pri zemljepisnem nauku ravná naj se popolnoma po učnem črteži. V zgornjem oddelku naj se rišejo tudi zemljevidi. Vse šole naj si okrbé zemljevid šolske občine. Tudi lepopsni zvezki morajo se večkrat klasificirati. Petje se je dobro gojilo; svetovati je, da si šole napravijo harmonije. Telovadi pa se povsod slabo; sevéda učitelji temu niso krivi, ampak le šole, ker nimajo telovadnih prostorov.

Koliko koristi učitelju podrobni učni načrt, razpravljal je g. Pfeifer jako obširno. Nadzornik zahvali se poročevalcu na vestno izdelani obravnavi, priporoča prav toplo, da naj se izdelujejo podrobni učni črteži, osobito za jezikov nauk ter stavi slednjič te-le predloge:

1. V prihodnjem šolskem letu naj se sestavi za vsaki oddetek, oziroma razred podrobni učni črtež. 2. Vsak učitelj naj imenovani črtež izdelá sam, na večrazrednicah za tisti razred v katerem poučuje. 3. Izvoli naj se odbor, kateremu bo naloga, da izdelane učne črteže natančno pre-

gleda; učni črteži 4razrednih šol poslali naj bi se pa v pregled kakemu veščaku v drug okraj. 4. Vsak učitelj izdelal naj učni načrt do prihodnje konferencije; ako pa bi mu to ne bilo mogoče, pa vsaj za jezikov nauk. 5. Pregledani učni črtež spravi naj se v jednega in naj se litografira. Šola in učitelj dobita naj vsak po jeden izvod. 6. Troški za litografovanje naj se pokrijejo iz premoženja okrajnega učiteljskega društva. Gospod Burnik predlaga, naj se v podrobnem učnem črteži določi tudi število šolskih nalog, katerih je treba učitelju vsako leto popraviti, ker s tem bode vsak učitelj popolnoma zavarovan napram svojim predstojnikom, kateri bodo mogli od učitelja zahtevati samo toliko popravljenih nalog, kolikor bode teh v črteži določenih. G. Toman predlaga, naj se v učni črtež vzprejme tudi tvarina za memoriranje. Vsi predlog se jednoglasno vzprejmó.

O stalnem stališči učiteljevem gledé šolskega vrta, poročal je g. Jeglič in stavlil sledeče nasvete:

1. Šolske oblasti delajo naj na to, da vsaka šola dobí vsaj 4 are velik vrt.
2. Vse oskrbovanje šolskega vrta izročí naj c. kr. okrajni šolski svét na jednorazrednici učitelju, na večrazrednicah po dogovoru jednemu ali dvema učiteljema.
3. Vse potrebne troške plača krajni šolski svét; uživa naj pa zato vse dohodke.
4. Učitelj naj ima pravico do zelenjave in drugih sadnih pridelkov.
5. Krajni šolski svét se ne sme vtikati v kmetijski pouk in ne v notranjo uredbo šolskega vrta.
6. Učitelju oskrbniku se plača brez posebne prošnje nagrada za pouk in oskrbovanje vrta, kakor tudi primerna odškodnina za obleko koncem šolskega leta.

Vse točke razun zadnje, se vzprejmó; kajti spoznalo se je, da bi bilo vendar le boljše, ako učitelj sestavi sam za nagrado prošnjo, ter jo odpošlje potom šolskega vodstva na okrajni šolski svét.

Sledeči samostalni predlogi, katere je stavlil g. Kecel, so se jednoglasno vzprejeli:

1. Učiteljem, kateri so 3 leta pri vojakihi služili, naj se ta čas vsteje v penzijo.
2. V vojsko klicanim oženjenim učiteljem naj se plača ne krči na 15 gld., ampak dobivajo naj vso.
3. Velike počitnice naj se razširijo na dva meseca.
4. Učiteljem in učiteljicam naj se plača zboljšuje po službenih letih. —

Za utemeljitev vzprejetih predlogov v prošnjah pooblastí se predlagatelj. (Konec. prih.)

Iz Škofje Loke. † Josip Kramar, nadučitelj v pokoji, lastnik zlatega križca za zasluge, starosta vseh učiteljev na Slovenskem, star 91 let, je v 10. dan t. m. mirno v Gospodu zaspal. Bodi blag spomin poštenemu, vrlému možu!

Iz Dobrove. (Konec). Večer v 3. in 4. dan t. m. bil je za tukajšnjo župnino čas božjega obiskovanja. Dné 3. t. m. kmalu po »zdravi Mariji« zvečer pripeljali so se k nam premilostljivi vladika Ljubljanski g. knezoškof dr. Jakob Missia. Dospeli so le-sem doli na prijazno Dobrovo iz Črnega Vrha nad Polhovim Gradcem. Do farne meje (Žirovnika v Gabriji) šel je g. župan M. Novak z občinskim odborom premilostljivemu naproti, kjer jih je v imenu Dobrovske občine primerno pozdravil. Vas Švica in most pri Malnarji bila sta krasno razsvitljena. Domača duhovščina in šolska mladina (200 otrok) ter množica zbranega ljudstva vzprejeli so višjega apostolskega pastirja pri znamenji pod farovžem; gospod župnik v imenu župnine, belo oblečena deklica pa v imenu šolske mladine, pozdravila sta višjega dušnega pastirja kaj ganljivo, za kar se je premilostljivi knezoškof vsakemu posebej kaj laskavo zahvalil. Učenci in učenke imeli so v rokah — zelene lipove vejice. V lepem redu podali so se prevzvišeni vladika od tù v župljansko cerkev, kjer so počastili presveto Rešnje telo in dali blagoslov z Najsvetejšim zbranje množici. Dné 4. t. m. vršila so se apostolska opravila v župljanski cerkvi jutraj od 8. ure naprej, trajajoča ravno do poludne. Otroci, osobito birmanci, so na stavljeni vprašanja iz veronauka kaj točno, razumno in glasno odgovarjali. Domače gg. duhovne so premilostljivi vladika potem med svojim uro trajajočem govoru o pravej krščanski ogotji mladine na svojem mestu kaj laskavo pohvalili.

Posebna čast naše šolske hiši došla je tega dné mej 10. in 11. uro; premilostni vladika izvolili so v stanovanji nadučiteljevem jim pripravljene in le-sem donešene zajutrek zaužiti, kjer mudili so se kakih 10 minut. Do tega dné ni praga tukajšnje šole še noben višjih apostolskih pastirjev bil prestopiti izvolil. Slava jim! Moment ta ostane najpoznejšim naslednikom v šolski kroniki kot kaj posebno imenitnega in častnega zabilježen.

Birmanih bilo je 64 otrok iz domače župnine.

Obeda v farovžu udeležil se je tudi g. deželni glavar p. n. dr. Josip Poklukar.

Popoldné ob 4. uri bile so v župljanski cerkvi litanije z blagoslovom, potem so blagoslovili nov križ s prekrasno podobo Izveličarjevo na pokopališči. Ta križ s podobo vred je delo izvrstnega strokovnjaka g. Jerneja Trnovca, podobarskega mojstra v Polhovem Gradcu. Župljanska cerkev je bila v vsem svojem lesku in krasu kaj okusno ovenčana. Šolska hiša je bila vsa v zelenji in zastavah; pot od te do župljanske cerkve obdajali so velikanski mlaji prepreženi z venci. Vseh mlajev od Žirovnika pa doli do konec Kozarskega mosta bilo je ob potih, kodar so se prevzvišeni vladika vozili in kodar so tudi peš hodili, vseh skupaj 82, raz katerih so vihrale manjše pa tudi orjaške cerkvene, narodne in cesarske zastave kazajoč, da tukajšnje ljudstvo prav dobro umé pomen gesla: Vse za vero, dom, cesarja! Slavolokov bilo je 22. Transparentov bilo je vsega vkup 9 z 12 primernimi napisi. Vso slavnost poveličevalo je milo-doneče pritrkavanje lepo ubranih zvonov in pa mogočno gromenje topičev.

Vso slavnost poveličevala sta dné 4. t. m. p. n. gospoda kanonika: prelat Čebašek in dekan Križnar.

Okolu 1/2 6. ure zvečer dné 4. t. m. zapustili so premilostljivi vladika s svojim spremstvom Dobrovo. Pri dohodu le-sem in odhodu odtod delili so posameznim osebam, kakor tudi vkupnim množicam, katere so jih ob potih klečé pričakovale, svoj apostoljski blagoslov. Bog živi našega milostljivega knezoškofa!

Iz Ljubljane. Iz c. kr. deželnega šolskega sveta (v 18. dan julija in v 19. dan avgusta t. l.) Nadučitelj je bil za kazen premeščen na drugo šolo brez opravilne doklade. — Otrokom pokojnega učitelja Ivana Novaka (v Šent-Mihelu) nakazala se je četrtna stanarine, ki jo je pokojnik užival. — O nastavi izpraznjenih služeb dveh glavnih učiteljev na c. kr. učiteljišči se je predlagalo slavnemu ministerstvu. — Služba šolskega sluga na c. kr. izobraževališči za učiteljice v Ljubljani oddala se je dozdanjemu slugi Val. Cerar-ju. Dovolile so se petletnice, nagrade in denarne podpore. — Deželnemu odboru se je predlagal proračun za stalne učiteljske plače za l. 1890. (286.715 gld.) — Ravno tako se je tudi deželnemu odboru nasvetovalo, katerim šolskim občinam naj se dajo podpore za zidanje šolskih poslopij. — Šestrazredna mestna deklška šola v Ljubljani se je razširila v sedmerorazredno in trirazredna mestna nemška deklška šola v čveterorazredno (če bodè namreč to odobril deželni odbor). — Peterorazredna šola se čveterorazredni v Metliki ni dovolila. — Vasí Primskovo, Huje, Klanec, Čirčiče, Gorénje in Rupa se iz šolskega okraja v Kranji ločijo in se določi, da se za té vasí ustanovi posebna šola blizu Primskovega. — Učiteljevi vdovi Franciški Legat v Budanji se je nakazala postavna pokojnina. — Rešilo se je več prošenj za vzprejem v c. kr. učiteljišče, v srednje šole, za nagrade in denarne podpore.

— Prva mestna 5razredna deška ljudska šola se je v 5. dan t. m. iz svojih starih, slabih, prostorov v licejalnem poslopji preselila v svoje lepo novo poslopje v Poljskih ulicah, kjer se bodo učenci v 16. in 17. dan t. m. vzprejemali in vpisovali. — Ta zares krasna šolska zgradba dela čast Ljubljanskemu mestu in se je veselé učenci in učitelji, kateri so se užé mnogo let morali potikati po slabih šolskih prostorih. Tudi tem je tedaj pred prag prisijalo rumeno solnce.

— Vse srednje in ljudske šole so se ta teden začele. Učencev je povsod mnogo. Bog daj vsem srečno, uspešno novo šolsko leto!

— Vabilo k občnemu zboru »Slovenskega učiteljskega društva« v Ljubljani, ki bode dné 3. oktobra t. l. ob 8. uri zjutraj v društvenih prostorih, sv. Jakoba trg, št. 10.

Dnevni red: 1. Ogovor predsednikov. 2. Tajnikovo poročilo. 3. Blagajnikovo poročilo. 4. Volitev treh pregledovalcev društvenih računov. 5. Knjižničarjevo poročilo. 6. Posamezni nasvét, kateri naj se vsaj dva dni pred zborom naznanijo predsedništvu. 7. Volitev 9 udov v odbor, izmed katerih jih mora vsaj 5 stanovati v Ljubljani ali okolici. (Dosedanji odborniki so: A. Žumer, predsednik; Fr. Govekar, namestnik; A. Razinger, tajnik; I. Tomšič, blagajnik; Fr. Kokalj, knjižničar; J. Furlan, I. Krulec, A. Praprotnik, odborniki. Funkcionarje voli odbor sam).

Premene pri učiteljstvu.

G. Josip Novak, potrjeni učiteljski pripravnik, pride zač. na drugo učiteljsko službo na Dobrovo pri Ljubljani. Gspđ. Kristina Schuller, potrjena kandidatinja, pride zač. na drugo učiteljsko službo v Bistrico v Bohinji. G. Josip Kramar, nadučitelj v pokoji v Škofji Loki, je umrl. N. v m. p.!

Št. 641.

Razpisi učiteljskih služeb.

okr. š. sv. Na enorazrednici v Šent-Miheli pri Novem Mestu učiteljska služba s 450 gld. letne plače, 30 gld. opravilne doklade in s 80 gld. stanarine. Prošnje postavnim potom naj se do 25. sept. t. l. vlagajo pri podpisnem uradu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Novem Mestu v 11. dan avgusta 1889. l.

Št. 643.

okr. š. sv. Na dvorazredni ljudski šoli v Črmošnjicah nadučiteljeva služba s 500 gld. letne plače, s 50 gld. opravilnine in s prostim stanovanjem. Prošnje za to službo naj se predpisanim potom vlagajo do 28. sept. t. l. pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Novem Mestu v 10. dan sept. 1889. l.

Nebliščeči lak za šolske table

se dobiva pri

Adolfu Hauptmann-u,

v tovarni oljnatih barv, firneža in lakov v Ljubljani.

Za sv. birmo in razna druga darila priporočamo vsem p. n. č. gg. duhovnikom, c. kr. šolskim nadzornikom in okr. šolskim svetnikom, učiteljem in gđč. učiteljicam

VIJOLICE,

pesmi za mladost, spisala LUIZA PESJAKOVA. Cena elegantno vezanemu izvodu 1 gld. 60 kr., broširan. 1 gld. 10 kr. Dobivajo se v vsakej knjigarni in pri založniku, J. R. Milicu v Ljubljani.

Listnica uredništva. Mnogim vrlim gospodom dopisovalcem: Prav lepo se vam zahvaljujemo za dobro, poslano tvarino. Vse pride na vrsto. — G. M. J.: Vašega sestavka še ne moremo natisniti, ker ga je premalo. — G. J. L. v A.: Vaše „Poslano“ smo vzprejeli, a zdí se nam, da bi se po njem lahko unel prepri, zato smo je odložili.